

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

ગુજરાત હાઈકોર્ટ, અમદાવાદ ખાતે

સ્પેશિયલ સિવિલ અપ્લિકેશન નં. ૬૪૯૬/૨૦૧૭

મંજૂરી અને સહી માટે:

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી એમ.આર. શાહ

અને

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી બી.એન. કારિયા

=====

૧	શું સ્થાનિક અખબારોના રીપોર્ટ્સને ચુકાદો જોવાની મંજૂરી છે?	હા
૨	રીપોર્ટરને મોકલવામાં આવે કે નહીં?	હા
૩	શું ન્યાયમૂર્તિઓ ચુકાદાની આખરી નકલ જોવા માંગે છે?	ના
૪	શું આ કેસમાં ભારતીય બંધારણ અથવા તે હેઠળ કરવામાં આવેલ કોઈ હુકમના અર્થઘટન અંગે કાયદાનો કોઈ નોંધપાત્ર પ્રશ્ન સમાયેલ છે?	ના

જીવાભાઈ માલુભાઈ ડોડિયા....અરજદાર(ઓ)

વિરુદ્ધ

ગુજરાત રાજ્ય અને જ....સામાવાળા(ઓ)

ઉપસ્થિતિ:

અરજદાર(ઓ) નં. ૧ તરફથી શ્રી એ.જે. યાજ્ઞિક, એડવોકેટ વતી શ્રી વાલ્મીકિ વ્યાસ

સામાવાળા(ઓ) નં. ૧ તરફથી શ્રી રોહન યાજ્ઞિક, એજીપી

સામાવાળા(ઓ) નં. ૫ રદ કરેલ

સામાવાળા(ઓ) નં. ૪ તરફથી શ્રી નિર્ઝર એસ. દેસાઈ, એડવોકેટ

સામાવાળા(ઓ) નં. ૨ - ૩ માટે નોટિસ પરત મળેલ નથી

સામાવાળા(ઓ) નં. ૧ માટે નોટિસ બજવણી થયેલ

કોરમ: માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી એમ.આર. શાહ

અને

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી બી.એન. કારિયા

તારીખ : ૦૧/૦૮/૨૦૧૭

મૌખિક ચુકાદો

(માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી એમ.આર. શાહ દ્વારા)

[૧.૦] ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળની આ પિટિશન મારફતે, અરજદારે નીચે મુજબની દાદ માટે અરજ કરી છે:

“૧૦(એ) યોગ્ય રિટ, હુકમ અથવા નિર્દેશ જારી કરવા અને તે દ્વારા અરજદાર દ્વારા અરજ કર્યા મુજબ યોગ્ય રકમનું વળતર આપીને અહીંના સામાવાળા નં. ૩ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ તારીખ ૧૩-૧૨-૨૦૧૩ ના વાદગ્રસ્ત એવોર્ડમાં સુધારો/ફેરફાર કરવા મહેરબાની કરશો.

(બી) યોગ્ય રિટ, હુકમ અથવા નિર્દેશ જારી કરવા અને તે દ્વારા સામાવાળા નં. ૫ વળતરમાં વધારો કરવા માટે સદર અધિનિયમની કલમ ૧૮ હેઠળની અરજદારની અરજી સ્વીકારે તેવો આદેશ કરવા મહેરબાની કરશો.

(સી) યોગ્ય રિટ, હુકમ અથવા નિર્દેશ જારી કરવા અને તે દ્વારા સામાવાળા નં. ૩ અને ૪ ને અન્ય સમાન સ્થિતિ ધરાવતા જમીન માલિકો, કે જેમના માટે સંબંધિત સમયે સદર અધિનિયમની કલમ ૧૧(૨) હેઠળ સંમતિ એવોર્ડ પસાર કરવામાં આવ્યો હતો, તેમની સમકક્ષ પેરી પાસુ (*pari passu*) વળતરની રકમ મંજૂર કરવાનો નિર્દેશ આપવા મહેરબાની કરશો.”

[૨.૦] હાલની સ્પેશિયલ સિવિલ અપ્લિકેશન તરફ દોરી જતી હકીકતો સંક્ષિપ્તમાં નીચે મુજબ છે:

[૨.૧] અહીંના અરજદારની જમીન અન્ય જમીન માલિકોની સાથે જાહેર હેતુ માટે અને સરદાર સરોવર નર્મદા નિગમ લિમિટેડ (જે હવે પછી “એસએસએનએનએલ” તરીકે ઉલ્લેખિત છે) માટે સંપાદિત કરવામાં આવી હતી. જમીન સંપાદન અધિનિયમ, ૧૮૯૪ (જે હવે પછી “સદર અધિનિયમ” તરીકે ઉલ્લેખિત છે) ની કલમ ૪ હેઠળનું જાહેરનામું તારીખ ૦૬.૧૨.૨૦૧૦ ના રોજ જારી કરવામાં આવ્યું હતું અને સદર અધિનિયમની કલમ ૬ હેઠળનું જાહેરનામું તારીખ ૨૨.૦૨.૨૦૧૧ ના રોજ જારી કરીને પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવ્યું હતું. ત્યારબાદ અહીંના અરજદાર સહિતના જમીન માલિકોને પ્રતિ હેક્ટર રૂ. ૧,૯૭,૦૦૦/- ના દરે વળતરની ઓફર કરવામાં આવી હતી જેથી જો ખેડૂતો / જમીન માલિકો સંમત થાય, તો તેવા કિસ્સામાં સંમતિ એવોર્ડ પસાર કરી શકાય. એવું જણાય છે કે અન્ય તમામ જમીન માલિકો ઉપરોક્ત વળતર સ્વીકારવા સંમત થયા હતા અને સંબંધિત કરારો પણ કર્યા હતા અને તેથી, જ્યાં સુધી અન્ય જમીન માલિકોનો

સંબંધ છે, તેમને સંમતિ મુજબ વળતર ચૂકવવામાં આવ્યું હતું અને સંમતિ એવોર્ડ પસાર કરવામાં આવ્યા હતા. એવું જણાય છે કે જોકે અરજદાર અમુક શરતો સાથે તે માટે સંમત હતા અને તેથી, તેમણે જણાવ્યું હતું કે જો તેમની અન્ય શરતો સંતોષાય તો તેઓ ઉપરોક્ત રકમ સ્વીકારવા સંમત થશે. જોકે, ત્યારબાદ વાતચીત સફળ થઈ ન હતી અને પરિણામે અરજદાર સંમતિ એવોર્ડ માટે સંમત થયા ન હતા અને ઓફર કરાયેલ વળતર સ્વીકારવા સંમત થયા ન હતા અને તેથી, ત્યારબાદ ખાસ જમીન સંપાદન અધિકારી દ્વારા સદર અધિનિયમની કલમ ૧૧(૧) હેઠળ પ્રતિ હેક્ટર રૂ. ૭૯,૦૦૮/- ના દરે વળતર આપતો નિયમિત એવોર્ડ જાહેર કરવામાં આવ્યો હતો અને સંપાદિત જમીનના ક્ષેત્રફળને ધ્યાને લેતાં અરજદાર – મૂળ જમીન માલિક વળતર પેટે રૂ. ૨૫,૩૩૪/- મેળવવા હકદાર ઠર્યા હતા. આમ, તારીખ ૧૩.૧૨.૨૦૧૩ ના રોજ સદર અધિનિયમની કલમ ૧૧(૧) હેઠળ નિયમિત એવોર્ડ પસાર કરવામાં આવ્યો હતો. ત્યારબાદ ખાસ જમીન સંપાદન અધિકારી અને એસએસએનએનએલ દ્વારા અરજદારને વળતર ચૂકવવા પ્રયાસો કરવામાં આવ્યા હતા, જોકે અરજદારે તે સ્વીકાર્યું ન હતું અને તેથી, આખરે એસએસએનએનએલ દ્વારા એપ્રિલ ૨૦૧૫ ના મહિનામાં સદર રકમ સરકાર / તિજોરીમાં જમા કરાવવામાં આવી હતી. એવું જણાય છે કે ત્યારબાદ સદર અધિનિયમની કલમ ૧૮ હેઠળ નિર્ધારિત લિમિટેશનના સમયગાળા બાદ, અરજદારે તારીખ ૨૮.૦૬.૨૦૧૬ ના રોજ જિલ્લા અદાલતમાં રેફરન્સ મોકલવા માટે સદર અધિનિયમની કલમ ૧૮ હેઠળ અરજી રજૂ કરી હતી. અરજદાર તરફથી એવો કેસ છે કે સદર અધિનિયમની કલમ ૧૮ હેઠળ નિર્ધારિત લિમિટેશનના

સમયગાળા બહાર હોવાથી, જિલ્લા અદાલત, સુરેન્દ્રનગર દ્વારા તે સ્વીકારવામાં આવી ન હતી. આથી, અરજદારે ઉપરોક્ત દાદ મેળવવા માટે ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળ હાલની સ્પેશિયલ સિવિલ અપિલકેશન દાખલ કરી છે.

[૩.૦] અરજદાર વતી ઉપસ્થિત વિદ્વાન વકીલ શ્રી એ.જે. યાજ્ઞિક તરફથી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલ શ્રી વાલ્મીકિ વ્યાસે એવી રજૂઆત કરી છે કે જ્યારે અન્ય લોકોને પ્રતિ હેક્ટર રૂ. ૧,૯૭,૦૦૦/- ના દરે વળતર ચૂકવવામાં આવ્યું હતું, ત્યારે અન્ય જમીન માલિકો સાથે જેની જમીન સંપાદિત કરવામાં આવી છે તેવા સમાન સ્થિતિ ધરાવતા જમીન માલિક હોવાના નાતે અરજદારને પણ સમાન વળતર ચૂકવવું જરૂરી છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે જોકે સદર અધિનિયમની કલમ ૧૧(૧) હેઠળ એવોર્ડ પસાર કરતી વખતે, અરજદારને પ્રતિ હેક્ટર રૂ. ૭૯,૦૦૮/- ના દરે વળતર ચૂકવવાની ઓફર કરવામાં આવી છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે અરજદારને પ્રતિ હેક્ટર રૂ. ૭૯,૦૦૮/- ના દરે વળતર ચૂકવવાની ઓફર કરવાનું સામાવાળાનું કૃત્ય ભેદભાવપૂર્ણ છે અને ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૪ નો ભંગ કરનારું છે.

[૩.૧] અરજદાર વતી ઉપસ્થિત વિદ્વાન વકીલ શ્રી વ્યાસ દ્વારા વધુમાં એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે વાસ્તવમાં વર્ષ ૨૦૧૨ માં જ્યારે અન્ય જમીન માલિકોને પ્રતિ હેક્ટર રૂ. ૧,૯૭,૦૦૦/- ના દરે વળતરની ઓફર કરવામાં આવી હતી, ત્યારે અરજદાર પણ અમુક શરતો સાથે તે માટે સંમત થયા હતા. એવી

રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે અરજદાર દ્વારા સૂચવવામાં આવેલી શરતો પણ યોગ્ય સત્તાધિકારીની વિચારણા હેઠળ હતી. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે તેથી, જોકે વાટાઘાટો સફળ ન થઈ હોવાથી અને તેથી જ્યારે અરજદાર અન્ય લોકોને ચૂકવવામાં આવેલ વળતરની રકમ સ્વીકારવા સંમત હતા, ત્યારે અરજદારની જમીનની સાથે જેમની જમીનો પણ સંપાદિત કરવામાં આવી છે તેવા અન્ય જમીન માલિકોની સમકક્ષ સંપાદિત જમીન માટે અરજદારને પણ વળતર ચૂકવવું જરૂરી છે.

ઉપરોક્ત રજૂઆતો કરીને હાલની પિટિશન દાખલ / મંજૂર કરવા અરજ કરવામાં આવે છે.

[જ.૦] રાજ્ય સત્તાધિકારીઓ વતી ઉપસ્થિત વિદ્વાન મદદનીશ સરકારી વકીલ શ્રી રોહન યાજ્ઞિક અને સંપાદન કરનાર સંસ્થા વતી ઉપસ્થિત વિદ્વાન વકીલ શ્રી નિર્ઝર દેસાઈ દ્વારા હાલની પિટિશનનો ભારપૂર્વક વિરોધ કરવામાં આવ્યો છે.

[પ.૦] સંબંધિત સામાવાળાઓ વતી ઉપસ્થિત વિદ્વાન વકીલો દ્વારા ભારપૂર્વક રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે વાસ્તવમાં અરજદારના કેસની સરખામણી અન્ય એવા જમીન માલિકો સાથે કરી શકાય નહીં કે જેમને સંમત થયા મુજબ વળતર ચૂકવવામાં આવ્યું હતું અને જેમના કિસ્સામાં વાસ્તવમાં સંમતિ એવોર્ડ પસાર કરવામાં આવ્યા હતા. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે સંબંધિત સમયે અરજદારને પણ એ જ વળતરની ઓફર કરવામાં આવી હતી જે અન્ય લોકોને ઓફર કરવામાં આવી રહી હતી, જોકે ઓફરનો અરજદારનો સ્વીકાર શરતી હતો જે

સંપાદન કરનાર સંસ્થા અને રાજ્ય સત્તાધિકારીઓને સ્વીકાર્ય ન હતો. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે ત્યારબાદ અરજદાર સંમતિ એવોર્ડ માટે સંમત ન થતાં, સદર અધિનિયમની કલમ ૧૧(૧) હેઠળ નિયમિત એવોર્ડ જાહેર કરવામાં આવ્યો હતો. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે જો અરજદાર નિયમિત એવોર્ડ હેઠળ મંજૂર કરાયેલ વળતરની રકમથી નારાજ હતા, તો તેવા કિસ્સામાં તેમણે સદર અધિનિયમની કલમ ૧૮ માં જોગવાઈ કર્યા મુજબ લિમિટેશનના સમયગાળાની અંદર સદર અધિનિયમની કલમ ૧૮ હેઠળ રેફરન્સ માટેની અરજી રજૂ કરવી જોઈતી હતી. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે હાલના કેસમાં સ્વીકૃત રીતે જુલાઈ ૨૦૧૬ સુધી અરજદારે સદર અધિનિયમની કલમ ૧૮ હેઠળ રેફરન્સ માટે કોઈ અરજી કરી ન હતી. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે અરજદારે સદર અધિનિયમની કલમ ૧૧(૧) હેઠળના એવોર્ડની તારીખથી આશરે ૩ વર્ષના સમયગાળા પછી અને વળતરની રકમ ચૂકવવામાં / જમા કરાવવામાં આવ્યાના આશરે ૧ વર્ષના સમયગાળા પછી પણ સદર અધિનિયમની કલમ ૧૮ હેઠળ અરજી રજૂ કરી હતી. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે તેથી હાલની પિટિશનમાં કોઈપણ હુકમ કરવો એટલે સદર અધિનિયમની કલમ ૧૮ હેઠળની અરજી ધ્યાને લેવા સમાન થશે કે જે વાસ્તવમાં લિમિટેશનના સમયગાળા બહાર હતી. **ઓફિસર ઓન સ્પેશિયલ ડ્યુટી (લેન્ડ એકિવિઝિશન) એન્ડ અનધર વિરુદ્ધ શાહ મણીલાલ ચંદુલાલ એન્ડ અધર્સ, (૧૯૯૬) ૯ એસ.સી.સી. ૪૧૪; સ્ટેટ ઓફ ગુજરાત વિરુદ્ધ ગોપાલભાઈ બેચરભાઈ, (૧૯૯૬) ૯ એસ.સી.સી. ૧૨૫ અને સ્ટેટ ઓફ કર્ણાટક વિરુદ્ધ લક્ષ્મણ, (૨૦૦૫) ૮ એસ.સી.સી. ૭૦૯ ના કેસમાં**

માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતના ચુકાદાઓ પર આધાર રાખવામાં આવ્યો છે. સ્ટીલ ઓથોરિટી ઓફ ઇન્ડિયા લિમિટેડ એન્ડ સુતની સંગમ એન્ડ અધર્સ, (૨૦૦૯) ૧૬ એસ.સી.સી. ૧ ના કેસમાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતના ચુકાદા પર આધાર રાખીને એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે સદર ચુકાદામાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે ઠરાવ્યા મુજબ જ્યારે રેફરન્સ સદર અધિનિયમની કલમ ૧૮ દ્વારા બાધિત હોય, ત્યારે તે ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળ રિટ હકૂમત હેઠળ પણ ચલાવવાપાત્ર નથી.

[પ.૧] સંપાદન કરનાર સંસ્થા તરફથી ઉપસ્થિત વિદ્વાન વકીલ શ્રી દેસાઈ દ્વારા વધુમાં એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે જો આ તબક્કે સંપાદન કરનાર સંસ્થા અરજદારને સદર અધિનિયમની કલમ ૧૧(૧) હેઠળના એવોર્ડમાં ઓફર કરાયેલ વળતર કરતાં વધુ વળતર ચૂકવવા સંમત થાય, તો તેવા કિસ્સામાં સંપાદન કરનાર સંસ્થાએ અન્ય લોકોને અને અન્ય કેસોમાં પણ સમાન શરતો આપવી પડે જે જ્યાં સુધી સંપાદન કરનાર સંસ્થાનો સંબંધ છે ત્યાં સુધી સ્વીકાર્ય નથી અને ખાસ કરીને સદર અધિનિયમની કલમ ૧૮ હેઠળ રેફરન્સ કરવા અંગેની જોગવાઈઓનું ઉદ્ધંધન કરનારું છે. વિદ્વાન મદદનીશ સરકારી વકીલ શ્રી યાજ્ઞિકે રજૂઆત કરી છે કે જ્યાં સુધી ખાસ જમીન સંપાદન અધિકારીનો સંબંધ છે ત્યાં સુધી, એકવાર સદર અધિનિયમની કલમ ૧૧(૧) હેઠળ એવોર્ડ જાહેર થઈ જાય પછી, તેવા કિસ્સામાં ગાણિતિક ભૂલ સિવાય ખાસ જમીન સંપાદન અધિકારી પાસે એવોર્ડમાં સુધારો કરવાની કોઈ સત્તા અને/અથવા હકૂમત નથી. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે જો કોઈ જમીન માલિક સદર અધિનિયમની કલમ

૧૧(૧) હેઠળના એવોર્ડ હેઠળ ઓફર કરાયેલા વળતરથી નારાજ હોય, તો તેવા કિસ્સામાં નારાજ પક્ષકારે સંબંધિત જિલ્લા અદાલતમાં રેફરન્સ મોકલવા માટે કલેક્ટરને સદર અધિનિયમની કલમ ૧૮ હેઠળ રેફરન્સ માટેની યોગ્ય અરજી રજૂ કરવી પડે છે અને તે પછી સદર અધિનિયમની કલમ ૧૮ હેઠળ જોગવાઈ કર્યા મુજબના લિમિટેશનના સમયગાળાની અંદર. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે સદર અધિનિયમની કલમ ૧૮ હેઠળ નિર્ધારિત લિમિટેશનના સમયગાળા બહાર હોય તેવા રેફરન્સ ધ્યાને લેવાની ખાસ જમીન સંપાદન અધિકારી અને/અથવા કલેક્ટર અને/અથવા જિલ્લા અદાલત પાસે પણ કોઈ હકૂમત નથી.

ઉપરોક્ત રજૂઆતો કરીને અને ઉપરોક્ત ચુકાદાઓ પર આધાર રાખીને, હાલની સ્પેશિયલ સિવિલ અપ્લિકેશન ફગાવી દેવા અરજ કરવામાં આવે છે.

[૬.૦] સંબંધિત પક્ષકારો તરફથી ઉપસ્થિત વિદ્વાન વકીલોને વિગતવાર સાંભળવામાં આવ્યા.

શરૂઆતમાં જ એ નોંધવું જરૂરી છે કે ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળની આ પિટિશન મારફતે અરજદારે સામાવાળાઓને અરજદારની સાથે જેમની જમીનો સંપાદિત કરવામાં આવી હતી તેવા અન્ય જમીન માલિકોની સમક્ષ એટલે કે પ્રતિ હેક્ટર રૂ. ૧,૮૭,૦૦૦/- ની બજાર કિંમત ગણીને સંપાદિત જમીન પર અરજદારને વળતર ચૂકવવાનો નિર્દેશ આપતી યોગ્ય રિટ, નિર્દેશ અને હુકમ કરવા અરજ કરી છે. જોકે, એ નોંધવું જરૂરી છે અને એ બાબત વિવાદમાં નથી કે જ્યાં સુધી તે તમામ અન્ય જમીન માલિકોનો સંબંધ છે ત્યાં સુધી, સદર

અધિનિયમની કલમ ૧૧ હેઠળના એવોર્ડ પહેલાં, તેઓ કોઈપણ શરત વિના અને સંપૂર્ણ તેમજ આખરી પતાવટ તરીકે ઓફર કરાયેલ વળતરની રકમ સ્વીકારવા સંમત થયા હતા અને ત્યારબાદ પક્ષકારો વચ્ચે કરારો કરવામાં આવ્યા હતા અને સંમતિ એવોર્ડ પસાર કરવામાં આવ્યો હતો. એ બાબત વિવાદમાં નથી કે સંબંધિત સમયે અરજદારને પણ વળતરની ઓફર કરવામાં આવી હતી જે અન્ય જમીન માલિકોને ઓફર કરવામાં આવી હતી. જોકે, સંબંધિત સમયે અરજદારે અમુક શરતો મૂકી હતી અને તેથી, કોઈ કરાર કર્યો ન હતો અને ત્યારબાદ સદર અધિનિયમની કલમ ૧૧(૧) હેઠળ નિયમિત એવોર્ડ જાહેર કરવામાં આવ્યો હતો. તેથી, અન્ય જમીન માલિકોના કેસની સરખામણી અરજદારના કેસ સાથે થઈ શકે નહીં. જેમના કિસ્સામાં સંમતિ એવોર્ડ પસાર કરવામાં આવ્યા હતા તેવા અન્ય જમીન માલિકોના કેસની સરખામણી જેમના કિસ્સામાં સદર અધિનિયમની કલમ ૧૧(૧) હેઠળ નિયમિત એવોર્ડ પસાર કરવામાં આવ્યો છે તેવા અરજદાર સાથે થઈ શકે નહીં.

[૬.૧] જો અરજદાર સદર અધિનિયમની કલમ ૧૧(૧) હેઠળના વળતરની રકમથી નારાજ હતા, તો તેવા કિસ્સામાં અરજદાર માટે ઉપલબ્ધ ઉપાય સદર અધિનિયમની કલમ ૧૮ હેઠળ નિર્ધારિત લિમિટેશનના સમયગાળાની અંદર સદર અધિનિયમની કલમ ૧૮ હેઠળ રેફરન્સ માટેની અરજી દાખલ કરવાનો અને રજૂ કરવાનો હતો. એ સ્વીકૃત સ્થિતિ છે કે વાસ્તવમાં અરજદાર દ્વારા સદર અધિનિયમની કલમ ૧૮ હેઠળ રેફરન્સ કરવા માટે કલેક્ટર સમક્ષ કોઈ અરજી દાખલ કરવામાં આવી ન હતી. સીધી જ રેફરન્સ અરજી જિલ્લા અદાલત સમક્ષ રજૂ

કરવામાં આવી હતી જે અરજદારના જણાવ્યા મુજબ લિમિટેશનના સમયગાળા બહાર હોવાના કારણોસર સ્વીકારવામાં આવી નથી. આ તબક્કે એ નોંધવું જરૂરી છે કે જિલ્લા અદાલત સમક્ષ સદર અધિનિયમની કલમ ૧૮ હેઠળની અરજી પણ જૂન ૨૦૧૬ ના મહિનામાં કરવામાં આવી હતી એટલે કે સદર અધિનિયમની કલમ ૧૧ હેઠળના એવોર્ડની તારીખથી ૩ વર્ષના સમયગાળા પછી અને જ્યારે અરજદારને વળતરની રકમ ચૂકવવામાં આવી રહી હતી ત્યારે તેમણે તે સ્વીકારી ન હોવાથી તિજોરીમાં વળતરની રકમ જમા કરાવ્યાની તારીખથી એક વર્ષના સમયગાળા પછી પણ કરવામાં આવી હતી. આ તબક્કે એ નોંધવું જરૂરી છે કે વાસ્તવમાં સદર અધિનિયમ હેઠળ સીધા જિલ્લા અદાલતને રેફરન્સ કરવાની કોઈ જોગવાઈ નથી. સદર અધિનિયમની કલમ ૧૮ હેઠળ, સદર અધિનિયમની કલમ ૧૮ હેઠળ નિર્ધારિત લિમિટેશનના સમયગાળાની અંદર નારાજ હિત ધરાવતી વ્યક્તિએ સંબંધિત જિલ્લા અદાલતને રેફરન્સ કરવા માટે સંબંધિત કલેક્ટરને અરજી કરવાની રહે છે. જો એમ માની લેવામાં આવે કે જે અરજી સીધી જિલ્લા અદાલતને કરવામાં આવી હતી તેને સદર અધિનિયમની કલમ ૧૮ હેઠળની અરજી કહી શકાય, તો તેવા કિસ્સામાં પણ સ્વીકૃત રીતે તે સદર અધિનિયમની કલમ ૧૮ હેઠળ નિર્ધારિત લિમિટેશનના સમયગાળા બહાર છે. તેથી, ખાસ કરીને શાહ મણીલાલ ચંદુલાલ (ઉપર મુજબ); ગોપાલભાઈ બેચરભાઈ (ઉપર મુજબ); લક્ષ્મણ (ઉપર મુજબ) અને સુતની સંગમ એન્ડ અધર્સ (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતના ઉપરોક્ત ચુકાદાઓને ધ્યાને લેતાં વળતરમાં વધારો કરવા માટે સદર અધિનિયમની કલમ ૧૮ હેઠળની અરજદારની અરજી

સ્વીકારવાનો સામાવાળા નં. ૫ ને નિર્દેશ આપવાની અરજદારની અરજ સ્વીકારી / મંજૂર કરી શકાય નહીં. ઉપરોક્ત ચુકાદાઓમાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે અવલોકન કર્યા અને ઠરાવ્યા મુજબ, એકવાર સદર અધિનિયમની કલમ ૧૮ હેઠળ નિર્ધારિત સમયગાળા કરતાં વધુ વિલંબ થાય પછી સદર અધિનિયમની કલમ ૧૮ હેઠળ અરજી રજૂ કરવામાં થયેલ વિલંબને માફ કરવાની કોઈ સત્તા નથી. સુતની સંગમ એન્ડ અધર્સ (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે ઠરાવ્યા મુજબ, એકવાર રેફરન્સ લિમિટેશનથી બાધિત થઈ જાય પછી ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળની પિટિશન પણ ચલાવવાપાત્ર રહેશે નહીં. ઉપરોક્ત ચુકાદામાં, ફકરા ૪૫ અને ૫૦ માં, માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે નીચે મુજબ અવલોકન કરીને ઠરાવ્યું છે:

“૪૫. જ્યારે કાયદો લિમિટેશનના કાયદાની જોગવાઈ કરે છે, ત્યારે તેનું પાલન ફરજિયાત છે. જોકે, લિમિટેશનના કાયદાને લાગુ કરવાના હેતુસર અદાલતોએ તેમના અભિગમમાં ઉદાર રહેવું જોઈએ. સદર અધિનિયમની કલમ ૧૮(૨)(બી) કલેક્ટરના એવોર્ડની તારીખથી વધુમાં વધુ છ મહિનાના સમયગાળાની જોગવાઈ કરે છે. તેથી, ખાસ કરીને જ્યારે ધ લિમિટેશન એક્ટ, ૧૯૬૩ ની કલમ ૫ ની જોગવાઈઓ લાગુ પડતી હોવાનું કહી શકાય નહીં, ત્યારે લાંબા સમયગાળા પછી રેફરન્સ કરવાનો નિર્દેશ આપવો અસ્વીકાર્ય હતો.

૫૦. જોકે, અમે એ ધારણા પર આગળ વધીશું કે મોટાભાગના એવોર્ડ મેળવનારાઓ ગરીબ અને નિરક્ષર હતા અને તેઓ તેમના અધિકારોથી વાકેફ ન હતા. પ્રથમ સામાવાળા જેવું એસોસિએશન તેમનો પક્ષ રજૂ કરે છે તે કહેવું એક વાત છે પરંતુ માત્ર સદર કારણોસર કાયદાની ફરજિયાત જોગવાઈઓનું પાલન કરવું જરૂરી રહેશે નહીં તેમ કહેવું બીજી વાત છે.”

આ તબક્કે એ નોંધવું જરૂરી છે કે માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલત સમક્ષના એક કેસમાં જેમની જમીનો સંપાદિત કરવામાં આવી હતી તેવા જમીન માલિકો વતી એસોસિએશન દ્વારા રિટ પિટિશન દાખલ કરવામાં આવી હતી અને ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળની સત્તાઓનો ઉપયોગ કરવા વિનંતી કરવામાં આવી હતી. હાઈકોર્ટ કેટલાક કેસોમાં સદર અધિનિયમની કલમ ૧૮ હેઠળની રેફરન્સ અરજીના અભાવે અને જે કેસોમાં કલમ ૧૮ હેઠળની અરજીઓ લિમિટેશનથી બાધિત હતી તેવા કેસોમાં ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળની સત્તાઓનો ઉપયોગ કરવાનો ઇનકાર કર્યો હતો. માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલત સમક્ષ ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૪૨ હેઠળની સત્તાઓનો ઉપયોગ કરવા વિનંતી કરવામાં આવી હતી. તેમાં પણ માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે હાઈકોર્ટ દ્વારા ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળની સત્તાઓનો ઉપયોગ ન કરવાના પસાર કરાયેલા હુકમને બહાલી આપતાં એવું અવલોકન કરીને ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૪૨ હેઠળની સત્તાઓનો ઉપયોગ કરવાનો પણ ઇનકાર કર્યો હતો કે રેફરન્સ માટે કોઈ અરજી કરવામાં આવી ન હોવાથી, ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૪૨ હેઠળની અસાધારણ

હક્કમતનો ઉપયોગ કરવા માટે કોઈ કેસ બનતો નથી. તેથી, ખાસ કરીને જ્યારે સદર અધિનિયમની કલમ ૧૮ હેઠળની અરજી લિમિટેશનથી બાધિત હોય ત્યારે, ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળની સત્તાઓનો ઉપયોગ કરીને અરજદારને અન્ય જમીન માલિકો (કે જેમના કિસ્સામાં સંમતિ એવોર્ડ પસાર કરવામાં આવ્યા હતા) ની સમકક્ષ વળતર ચૂકવવાનો સામાવાળાઓને નિર્દેશ આપવાની અરજદારની અરજ પણ સ્વીકારી શકાય નહીં.

[૭.૦] હવે, જ્યાં સુધી સામાવાળા નં. ૩ ને તારીખ ૧૩.૧૨.૨૦૧૩ ના એવોર્ડમાં ફેરફાર કરવાનો નિર્દેશ આપવા અંગે અરજદાર દ્વારા માંગવામાં આવેલી દાદનો સંબંધ છે, તે પણ ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળની સત્તાઓનો ઉપયોગ કરીને આપી શકાય નહીં. સદર અધિનિયમની કલમ ૧૧(૧) હેઠળ એકવાર જાહેર કરાયેલા એવોર્ડમાં માત્ર ત્યારે જ સુધારો અથવા ફેરફાર કરી શકાય છે જ્યારે કોઈ ગાણિતિક ભૂલ હોય અને/અથવા કેસ સદર અધિનિયમની કલમ ૧૧(૧) હેઠળ આવતો હોય. હાલના કેસમાં વાસ્તવમાં આ કેસ સદર અધિનિયમની કલમ ૧૩એ ના કોઈપણ માપદંડ હેઠળ આવતો નથી. આ સંજોગોમાં પણ, અરજદાર સદર દાદ મેળવવા માટે હકદાર નથી.

[૮.૦] વળતરમાં વધારો કરવા માટે સદર અધિનિયમની કલમ ૧૮ હેઠળની અરજદારની અરજી સ્વીકારવાનો સામાવાળા નં. ૫ – જિલ્લા અદાલત, સુરેન્દ્રનગરને નિર્દેશ આપવાની અરજદારની બીજી અરજ પણ સદર અધિનિયમની કલમ ૧૮ હેઠળ નિર્ધારિત લિમિટેશનના સમયગાળાથી ડી હોર્સ

(de hors) મંજૂર કરી શકાય નહીં. એ બાબત વિવાદમાં હોય તેવું જણાતું નથી કે વાસ્તવમાં સદર અધિનિયમની કલમ ૧૮ હેઠળની અરજી સદર અધિનિયમની કલમ ૧૮ માં જોગવાઈ કર્યા મુજબ લિમિટેશનથી બાધિત રહેશે. તેથી, જે સીધી રીતે થઈ શકતું નથી તેને ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળની સત્તાઓનો ઉપયોગ કરીને કરવાની મંજૂરી આપી શકાય નહીં. જે બાબતની કલેક્ટર અને/અથવા જિલ્લા અદાલત દ્વારા મનાઈ કરવામાં આવી છે એટલે કે સદર અધિનિયમની કલમ ૧૮ હેઠળ નિર્ધારિત લિમિટેશનના સમયગાળા કરતાં વધુ થયેલ વિલંબ માફ કરી શકાતો નથી, તે જ બાબત ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળની સત્તાઓનો ઉપયોગ કરીને કરવાની મંજૂરી આપી શકાય નહીં. માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતના ઉપરોક્ત ચુકાદાઓને ધ્યાને લેતાં એ બાબત નિર્વિવાદ છે કે એકવાર સદર અધિનિયમની કલમ ૧૮ હેઠળ રેફરન્સ માટેની અરજીઓ સદર અધિનિયમની કલમ ૧૮ હેઠળ નિર્ધારિત લિમિટેશનના સમયગાળા બહાર હોય, ત્યારબાદ વિલંબ માફ કરવાની કોઈ સત્તા રહેતી નથી. આ સંજોગોમાં પણ, અરજદાર સદર દાદ મેળવવા માટે હકદાર નથી.

[૯.૦] ઉપરોક્ત બાબતોને ધ્યાને લેતાં અને ઉપર જણાવેલા કારણોસર, હાલની સ્પેશિયલ સિવિલ અપ્લિકેશન નિષ્ફળ જાય છે અને તે ફગાવી દેવાને પાત્ર છે અને તદ્દનુસાર, ફગાવી દેવામાં આવે છે. નોટિસ ડિસ્ચાર્જ કરવામાં આવે છે. ખર્ચ અંગે કોઈ હુકમ નથી.

(એમ.આર. શાહ, ન્યાયમૂર્તિ)

(બી.એન. કારિયા, ન્યાયમૂર્તિ)

અજય

This judgment has been translated using an AI-assisted translation tool.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.